

BELEDİYELERİN MALİ YAPISI

Halka en yakın yerel yönetim birimi olarak belirttiğimiz belediyeler, kendisinden beklenen görevleri zamanında ve nitelikli bir şekilde yerine getirmek isterler. Ancak bir kamu birimi olarak, diğer kamu görevi yapan birimler gibi, ilgili hukuki düzenlemeler ile verilen mali kaynaklar elverdiği ölçüde bu görevleri yerine getirebilirler. Doğal olarak, kaynaklar kıt bile olsa bu kıt kaynakları öncelikleri iyi belirlenmiş hizmetlere kaynak israfına neden olmadan etkin bir şekilde kullanmak, yönetim becerilerini de gerektirmektedir. Yeni kaynak yaratmak konusundaki olanaklar ise gerek ekonomik gerekse yasal sınırlılıklar içinde hemen hemen olanaksızdır.

Belediyelerin Gelirleri

Belediyelerin gelirleri 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda şu şekilde belirtilmektedir:

- Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları
 - Belediye Gelirleri Kanunu'na göre elde edilen gelirler
 - Emlak vergisi
- Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay
- Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler
- Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler
- Belediye meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler
- Faiz ve ceza gelirleri
- Bağışlar
- Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanan gelirler
- Diğer gelirler

BELEDİYE GELİRLERİ KANUNUNA GÖRE ELDE EDİLEN GELİRLER

Vergi, resim, harç ve katılma paylarına yer veren kanun 26.5.1981 tarihli 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'dur.

BELEDİYE VERGİLERİ

- İlan ve Reklam Vergisi
- Eğlence Vergisi
- Haberleşme Vergisi
- Elektrik ve Hava Gazı Tüketim Vergisi
- Yangın Sigortası Vergisi
- Çevre Temizlik Vergisi

İlan ve Reklam Vergisi

Konu: Belediye sınırları ile **mücvir** alanları içinde yapılan her türlü ilan ve reklam, bu vergiye tabidir.

Mükellef: Yurt dışından gönderilen ilan ve reklamlar dahil olmak üzere, ilan ve reklamı kendi adına yapan veya yaptıran gerçek veya tüzel kişilerdir.

Sorumlu: İlan ve reklam işlerini meslek olarak devamlı yürütenler, başkaları adına yaptıkları ilan ve reklamlara ait vergileri mükellefler adına ilgili belediyeye yatırmakla sorumludurlar.

İstisnalar:

Aşağıda sayılan ilan ve reklamlardan vergi alınmaz.

1. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu tarafından yayınlanan ve yapılan ilan ve reklamlar,
2. Her türlü gazete, dergi ve kitaplarda yapılan ilan ve reklamlar,
3. Gerçek kişilerin ikametgâhlarının iç veya dış kapılarına konan ve kimliklerini gösteren levhalar,
4. Siyasi partilerin siyasi faaliyet sınırları içinde yapacakları ilan ve reklamlar.
5. Gerçek kişilerin ikametgâhlarının iç veya dış kapılarına konan ve kimliklerini gösteren levhalar,
6. Genel ve katma bütçeli idareler ile il özel idarelerinin, belediyelerin, köylerin ve bunların kuracakları birliklerin ve Posta-Telgraf-Telefon ve T.C. Devlet Demiryolları işletmelerinin yapacakları her türlü ilan ve reklamlar,
7. Sinema ve tiyatroların kendi programlarına ilişkin olarak gösterinin yapıldığı binanın içinde ve dış yüzünde yaptıkları ilan ve reklamlar.

Tarife: Bu verginin tarifi spesifik bir yapıdadır. Tarifede metrekare ve adet ölçülerine göre düzenleme yapılarak, her spesifik tarifede olduğu gibi vergi miktarlarına yer verilmiştir.

Ödeme: Vergiye tabi ilan ve reklamlarda, ilan ve reklam işinin mükellefçe yapılması hâlinde ilan veya reklam işinin yapılmasından önce mükellef tarafından, ilan ve reklam işinin bu işi mutat meslek olarak ifa edenler tarafından yapılması hâlinde ilan ve reklam işini yapanlarca **ilan veya reklamın yapıldığı ayı takip eden ayın yirminci günü akşamına kadar verilecek** beyanname üzerine tarh ve tahakkuk ettirilir. Vergi de beyanname verme süresi içinde ödenir.

Eğlence Vergisi

Konu: Belediye sınırları ile mücavir alanlar içinde yer alan aşağıdaki eğlence işletmelerinin faaliyetleridir. Bunlar;

- Yerli ve yabancı film gösterilen sinemalar,
- Tiyatro, opera, operet, bale, karagöz, kukla, orta oyunları,
- Spor yarışmaları, at yarışları, konserler,
- Sirkler, lunaparklar, çalgılı bahçeler ve benzerleri,
- Müşterek bahisler,
- Biletle girilmesi zorunlu olmayan eğlence yerleri (bar, pavyon, gazino, gece kulübü, diskotek ve bilardo salonu gibi yerler)

Mükellef: Eğlence yerlerini işleten gerçek veya tüzel kişilerdir.

İstisnalar: Aşağıda belirtilen eğlence faaliyetlerinden bu vergi alınmaz.

- Ulusal bayramlar veya tarihî özellik taşıyan günler nedeniyle genel ve katma bütçeli idareler ile il özel idareleri, belediyeler, köyler ve bunların kurdukları birlikleri tarafından düzenlenen ve kazanç amacı gütmeyen tören, şenlik, müsabaka ve gösterilerle balo, temsil ve benzeri faaliyetler,

- Genel ve katma bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyeler ve köyler tarafından kültürel, sosyal, turistik ve ekonomik amaçlarla düzenlenen kongre, konferans, fuar, festival, şenlik, sergi ve benzeri faaliyetler ile tertip edilen eğlenceler ve konserler.
- Eğitim ve öğretim kuruluşları ile okul dernekleri, kamu yararına çalışan dernekler, orduvevleri, askerî gazinolar ve askerî dinlenme tesislerinde tertiplenen eğlenceler.
- Spor Toto Teşkilat Başkanlığı tarafından düzenlenen müşterek bahis oynanması.
- Bira, alkollü içki içilmeyen, satılmayan ve ruhsatnamelerde kahvehane, kıraathane, çayhane ve çay ocakları olduğu belirtilen yerler.

Ödeme: Vergi, biletle girilen yerlerde bilet bedellerine eklenmek suretiyle hesaplanır ve belediye tarafından özel damga konulması sırasında ödenir. Biletlerin kullanılmadan iadesi hâlinde peşin olarak ödenen vergi geri verilir.

Diğerlerinde ise her aya ait vergi o ayı takip eden ayın yirminci günü akşamına kadar ilgili belediyeye yatırılır.

Haberleşme Vergisi

Konu: Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde Posta Telgraf Telefon işletmesi tarafından tahsil edilen telefon, teleks ve data ücretleri (tesis, devir ve nakil ücretleri hariç) haberleşme vergisine tabidir.

Mükellef: Vergiye konu olan ücretleri tahsil eden Posta Telgraf Telefon idaresidir.

Matrah: Tesis, devir ve nakil ücretleri hariç olmak üzere tahsil edilen ücrettir.

Oran: Haberleşme vergisinin oranı %1'dir.

İstisnalar: Kamu kuruluşlarının teleks ve data ücretinden vergi alınmaz.

Ödeme:

Bir ay içinde tahsil edilen haberleşme vergisi, tahsilatı takip eden ay sonuna kadar ilgili belediyeye bir beyanname ile bildirilir ve aynı süre içinde ödenir.

Elektrik ve Hava Gazı Tüketim Vergisi

Konu: Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde elektrik ve hava gazı tüketimi bu verginin konusudur.

Mükellef: Elektrik ve hava gazını tüketenlerdir.

Sorumlu: Elektrik enerjisini tedarik eden ve hava gazını dağıtan kuruluşlar, satış bedeli ile birlikte bu verginin de tahsilinden ve ilgili belediyeye yatırılmasından sorumludurlar. Organize sanayi bölgelerinde tüketilen elektrik enerjisinin vergisini, organize sanayi bölgeleri tüzel kişiliklerine elektriği temin eden kuruluş öder.

İstisnalar: Aşağıda yazılı yerlerde tüketilen elektrik ve hava gazı, vergi dışında bırakılmıştır:

- Dinî hizmetlerin yapılmasına ait ve umuma açık bulunan cami, mescit, kilise ve havra gibi ibadethanelerde,
- Uluslararası panayır, sergi ve fuarlarda, bunların giriş yerlerinde, mal teşhir edilen ve satılan pavyonlarda,
- Kazanç amacı gütmemek şartıyla işletilen hastane, dispanser, kreşler vb. sağlık ve sosyal yardım kuruluşlarında,
- Doğrudan doğruya elektrik ve hava gazı üreten dağıtım ve üretim müesseselerinde

Matrah: Elektriğin iletimi, dağıtımı ve perakende satış hizmetlerine ilişkin bedelleri hariç olmak üzere, elektrik enerjisi satış bedeli ile hava gazının satış bedelidir.

Matraha vergi, fon ve paylar dahil edilmez.

Ödeme: Vergiyi tahsil eden kuruluşlar, tahsil tarihini takip eden ayın yirminci günü akşamına kadar bir beyanname ile bildirmeye ve vergiyi aynı sürede ödemeye mecburdurlar.

Yangın Sigortası Vergisi

Konu: Belediye sınırları ve mücavir alanlar içindeki menkul ve gayrimenkul mallar için yapılan yangın sigortaları dolayısıyla alınan primler, bu verginin konusunu oluşturur.

Mükellef: Sigorta şirketleridir.

Matrah: Yapılan yangın sigorta muameleleri dolayısıyla alınan primlerin tutarıdır.

Oran: Yangın sigortası vergisinin oranı %10'dur.

Ödeme: Mükellefler bir ay içindeki vergiye tabi işlemlerini ertesi ayın yirminci günü akşamına kadar bağlı bulundukları belediyeye bir beyanname ile bildirmeye ve hesaplanan vergiyi aynı sürede ödemeye mecburdurlar.

Çevre Temizlik Vergisi

Konu: Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde bulunan ve belediyelerin çevre temizlik hizmetlerinden yararlanan konut, iş yeri ve diğer şekillerde kullanılan binalar çevre temizlik vergisine tabidir.

Mükellef: Verginin mükellefi binaları kullananlardır. Mükellefiyet binanın kullanımı ile başlar.

İstisnalar: Vergi dışında bırakılan hususlar aşağıdaki gibidir:

- Genel ve katma bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyeler, köyler, bunların kuracakları birlikler, darülaceze ve benzeri kuruluşlar ve üniversiteler tarafından münhasıran hizmetlerinde kullanılan binalar,
- Kızılay Genel Merkezi ile şubeleri ve kampları, Kredi ve Yurtlar Kurumuna ait öğrenci yurtları korumalı işyerleri (En az sekiz engelli bireyin çalıştığı ve çalışan engelli birey sayısının toplam işçi sayısına oranının %75'den az olmadığı işyerleri) ile umuma açık ibadet yerleri,
- Karşılıklı olmak şartıyla elçilik ve konsolosluk hizmetlerinde kullanılanlarla elçilerin ikametihine mahsus olan binalar, milletlerarası kuruluşlar ve bunların temsilcilikleri tarafından kullanılan binalar ile bunların müstemlatı.

Tarife: Konutlara ait çevre temizlik vergisi, su tüketim miktarı esas alınmak suretiyle metreküp başına 2023 yılı için büyükşehirlerde 1,50 TL, diğer belediyelerde 1,10 TL olarak hesaplanır.

Ödeme: Su tüketim miktarı esas alınmak suretiyle hesaplanan çevre temizlik vergisi, su faturasında ayrıca gösterilmek suretiyle tahakkuk etmiş sayılır. Tahakkuk eden vergi, su tüketim bedeli ile belediyelerce tahsil edilir.

İş yeri ve diğer şekillerde kullanılan binalara ait çevre temizlik vergisi, belediyelerce binaların tarifedeki derecelere intibak ettirilmesi üzerine her yılın Ocak ayında yıllık tutarı itibarıyla tahakkuk etmiş sayılır. Bu vergi, her yıl emlak vergisinin taksit sürelerinde ödenir.

BELEDİYE HARÇLARI

Belediye harçları aşağıdaki harçlardan oluşmuştur:

- İşgal Harcı
- Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı
- Kaynak Suları Harcı
- Tellallık Harcı

- Hayvan Kesimi Muayene ve Denetleme Harcı
- Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı
- Bina İnşaat Harcı
- Kayıt ve Suret Harcı
- İmar ile İlgili Harçlar
- İş yeri Açma İzni Harcı
- Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı
- Sağlık Belgesi Harcı

-İşgal Harcı

Konu: Belediye sınırları içinde bulunan yerlerden herhangi birinin satış yapmak veya sair maksatlarla ve yetkili mercilerden izin alınarak ya da izin alınmadan geçici olarak işgal edilmesi, işgal harcına tabidir.

1. Pazar veya panayır kurulan yerlerin, meydanların, mezar yerlerinin her türlü mal ve hayvan satıcıları tarafından işgali
2. Yol, meydan, pazar, iskele, köprü gibi umuma ait yerlerden bir kısmının herhangi bir amaçla işgali,
3. Motorlu kara taşıtlarının (bisiklet ve motosikletler hariç) park etmeleri için il trafik komisyonlarının olumlu görüşü alınarak belediyelerce şehir merkezlerinde tesis edilen ve işletilen mahallerin çalışma saatleri içinde taşıtlar tarafından işgali.

Mükellef: Yukarıda belirtilen amaçlarla bu yerleri işgal edenlerdir.

Matrah: İşgal edilen yerlerin metrekare olarak alanı veya hayvan adedi/taşıtlar adedidir.

Ödeme: Harç, makbuz karşılığında peşin olarak alınır.

-Tellallık Harcı

Tellal: Bir şeyin satılacağını veya herhangi bir şeyi halka duyurmak için çarşıda, pazarda yüksek sesle bağırarak duyuran kişi.

Konu: Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde belediyelere ait hal, balıkhane, mezar yerleri ve ilgilinin isteğine bağlı olarak belediye tellalı bulundurulmuş sair yerlerde, gerçek veya tüzel kişiler tarafından her ne surette olursa olsun her çeşit menkul ve gayrimenkul mal ve mahsullerin satışı, tellallık harcına tabidir.

Mükellef: Mal ve mahsullerini satan gerçek veya tüzel kişilerdir.

Matrah: Harcın konusuna giren satışların gayrisafi tutarıdır. Bu tutardan hangi ad ile olursa olsun hiçbir indirim yapılmaz.

Oran: Harcın oranı %2'dir. 100-TL'yi aşan satışlarda aşan kısım için oran %1'dir.

Ödeme: Harç, belediyelerce görevlendirilecek yetkililer tarafından makbuz karşılığında tahsil edilir.

-Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı

Konu: Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde, belediyelerce veya yetkili mercilerce verilen izne dayanılarak özel kişi ve kuruluşlarca oluşturulan mezbahalarda kesilen hayvanların kesim öncesi ve sonrası muayenesi veya belediye sınırları ve mücavir alanlar dışında kesilmiş olup da belediye sınırları içinde satışa arz edilecek etlerin sağlık bakımından muayene ve denetlenmesi, bu harca tabidir.

Mükellef: Hayvan veya et sahipleridir.

Ödeme: Harç makbuz karşılığında peşin olarak tahsil edilir.

-Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı

Konu: Ölçü ve tartı aletleri ile ölçeklerin ilgili mevzuat hükümlerine göre belediyelerce damgalanması, bu harcın konusudur.

Ödeme: Harç, damgalama sırasında makbuz karşılığında ödenir.

-Bina İnşaat Harcı

Konu: Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde yapılan her türlü bina inşaatı (ilave ve değişiklikler dahil), belediyeden ruhsat alınmasında, tarifiedeki miktarlar üzerinden bu harca tabidir.

İstisnalar: Kamu kurumlarının inşaatları, sağlık kuruluşlarının inşaatları, ilgili bakanlıkça teşviki karara bağlanmış otel, motel ve benzeri turistik tesisler, her türlü fabrika, değirmen, sınai nitelikteki imalathaneler ve tersaneler gibi inşaatlar, dinî hizmetlerin yapıldığı umuma açık ibadethaneler, devlete devrolunmak şartıyla inşa edilen okullar ve öğrenci yurtları inşaatları, istisnaların önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

Mükellef: İnşaat, ilave veya tadilat için inşaat ruhsatı alanlardır. Binanın kullanım tarzının değiştirilmesi hâlinde binanın sahipleridir.

Tarife: Bina inşaat harcı en az ve en çok hadler içinde belirlenen tutarlarda, konut ve işyeri inşaatlarının m2lerine göre tahsil edilir.

Ödeme: İnşaat ruhsatının alınmasından önce makbuz karşılığı belediyeye ödenir.

-Kayıt ve Suret Harcı

Belediyeler ve belediyelere bağlı müesseselerden istenecek her türlü kayıt suretleriyle gayrimenkullerle ilgili harita plan ve krokilerin suretleri, bu harca tabidir.

Emlak Vergisi

Bina, arsa ve arazi gibi gayrimenkullerden alınan emlak vergisi, 1972 yılına kadar il özel idarelerince tahsil edilmiş, belediyelere pay verilmiştir. 1972-1981 yılları arasında Maliye Bakanlığı tarafından tahsil edilmiş ve belediyelerle il özel idarelerine pay verilmiştir. 1981 yılından itibaren, belediye ve il özel idarelerine pay verme usulü kaldırılarak, tamamen genel bütçe geliri olmuştur. 1986 yılından itibaren de belediyelerce tahsili usulüne geçilmiş, il özel idarelerine ve büyükşehir belediyelerine pay verilmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 2005

yılında yürürlüğe girmesiyle gelirlerin tamamı vergiyi tahsil eden belediyelere bırakılmış, il özel idarelerine ve büyükşehir belediyelerine pay verme usulü kaldırılmıştır.

Emlak vergisi, bina vergisi ve arazi vergisi olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır.

Türkiye sınırları içinde bulunan binalar bina vergisine, arazi ve arsalar ise arazi vergisine tabidir. Bina tabiri, yapıldığı madde ne olursa olsun gerek karada gerek su üzerinde sabit inşaatın hepsini kapsar. Buna göre, yüzer havuzlar, sair yüzer yapılar, çadırlar ve nakil vasıtalarına takılıp çekilebilen seyyar evler ve benzerleri bina sayılmaz.

Emlak vergisinin mükellefleri; bina, arsa ve arazinin maliki, varsa intifa hakkı sahibi, her ikisi de yoksa bina, arsa ve araziden malik gibi tasarruf edenlerdir.

Ülkemizde uygulanan emlak vergisi servet unsurlarından sadece gayrimenkuller üzerinden alınmaktadır.

Emlak vergisi tahsilatı belediyeler tarafından gerçekleştirilen bir vergidir.

ÖNEMLİ!!! Emlak vergisi beyana değil bildirim tabidir.

Bildirimlerde yer alan bilgilere dayalı olarak gerçekleştirilen takdir işlemleri dört yılda bir yapılır.

Bildirim Sebepleri

- Yeni bina inşa edilmesi veya mevcut binalara ilaveler yapılması
- Binanın yanması, yıkılması suretiyle veya sair sebeplerle tamamen veya kısmen harap olması veya binada mevcut asansör veya kalorifer tesislerinin kısmen veya tamamen kaldırılması.
- Binanın kullanılış tarzının tamamen değiştirilmesi
- Emlaklerin mükelleflerinin değişmesi

Verginin Konusu: Türkiye içinde yer alan bina ve araziler verginin konusudur.

Verginin Mükellefi: Bina, arsa ve arazinin maliki, varsa intifa hakkı sahibi, her ikisi de yoksa bina, arsa ve araziden malik gibi tasarruf edenlerdir.

Emlak vergisinin matrahı bina, arsa veya arazinin vergi değeridir.

Vergi değeri, mükellefiyetin başlangıç yılını takip eden yıldan itibaren her yıl, bir önceki yıl vergi değerinin, aynı yıl için belirlenen yeniden değerlendirme oranının yarısı oranında artırılması suretiyle bulunur. Cumhurbaşkanı, bu artış oranını sifıra kadar indirmeye veya yeniden değerlendirme oranına kadar artırmaya yetkilidir.

Cumhurbaşkanı, bu yetkisini, Belediye Gelirleri Kanunu'nda belirtilen belediye grupları itibarıyla farklı oranlar belirlemek suretiyle de kullanabilir.

Emlak Vergisi Kanunu'nda bina, arsa, arazi vergisi mükellefiyetinin, dört yılda bir yapılan takdir işlemlerinde takdir işleminin yapıldığı tarihi takip eden bütçe yılından itibaren başlayacağı hükme bağlanmıştır.

Emlak Vergisinde Muafiyet

- Kamu Kurumları Muafılığı
- İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Köylere ait İşletme Muafılığı
- Türk Silahlı Kuvvetleri Güçlendirme Vakıfları Muafılığı

Emlak Vergisinde İstisna

İnşaat İstisnası: Bina veya apartman dairelerinden mesken olarak kullanılanlar 2500 TL'den aşağı olmamak üzere vergi değerinin 1/4'ü inşaatın sona erdiği yılı takip eden bütçe yılından

itibaren 5 yıl süre ile geçici istisnadan faydalandırılır. Bu haliyle istisna şartına bağlı, kısmi ve geçici nitelik arz eder.

Binaya inşaatının bitimini takip eden 5 yıl süre ile ayrı istisna uygulanacaktır. Binaların inşaatlarının sona erdiği 'yapı kullanma izin belgesi' ile tespit edilir. Bina mesken olarak kullanılırken 5 yıllık süre içinde kısmen veya tamamen kullanım biçimi değiştirilirse bu halin meydana geldiği yılı takip eden yıldan itibaren istisna uygulanmaz. Mesken dışında kullanıldığı için istisna uygulanmasına son verilen bina 5 yıl içinde tekrar mesken olarak kullanılmaya başlanırsa bu defa istisna kalan süre için uygulanır.

Örneğin; 2011 yılında inşaatı biten bir mesken 02/08/2013 tarihinde doktor muayenehanesi ve 13/09/2015 tarihinde tekrar mesken olarak kullanılmaya başlanmış olsun. Bu durumda 2012 ve 2013 yılları için istisna uygulanacak, 2014 ve 2015 yılı istisnadan yararlanılamayacaktır. İstisna şartlarının sağlandığı 2016 yılında istisnadan yararlanacaktır.

Belediye ve Mücavir Alan Dışındaki Bina İstisnası: Belediye ve mücavir alan sınırları dışında bulunan binalar vergiden istisna edilmiştir.

Verginin Ödenme Süresi

Yıllık olarak tarh ettirilen emlak vergisi biri **Mart, Nisan, Mayıs** ayları içinde diğeri **Kasım** ayı içinde olmak üzere **iki eşit taksitte** ödenir.

Genel Bütçe Gelirleri Tahsilat Toplamı Üzerinden Ayrılan Pay

Genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamı üzerinden ayrılacak paylara ilişkin usuller 5779 sayılı Kanunda yer almaktadır. Bu kanuna göre; genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamının %1,50'si büyükşehir dışındaki belediyelere, %4,50'si büyükşehir ilçe belediyelerine ayrılır. Cumhurbaşkanı bu oranları iki katına kadar arttırmaya veya kanuni haddine kadar indirmeye yetkilidir.

Paylar Hazine ve Maliye Bakanlığınca aylık olarak hesaplanır. Büyükşehir belediyelerine doğrudan, diğer belediyelerin paylarını ise ilgili belediyelere aktarılmak üzere tahsil edilen ayı takip eden ayın sonuna kadar İller Bankasına aktarır. İller Bankası, payları izleyen ayın **en geç onuncu günü** mesai saati sonuna kadar ilgili belediyelere gönderir.

ÖNEMLİ!!! Belediye gelirlerinin büyük bir kısmını bu paylar sonucu elde edilen gelirler oluşturur.

Genel ve Özel Bütçeli İdarelerden Yapılacak Ödemeler

5779 sayılı Kanun yürürlüğe girinceye kadar, çeşitli kurum ve bakanlık bütçelerinden yapılan ve dağınık bir görünüm içinde olan ödemelere, getirilen **"Denkleştirme Ödeneği"** ile son verilmiştir. Bu düzenlemeyle, belediyelere yardım amacıyla, bakanlıklar ile bağlı ve ilgili kurum ve kuruluşların bütçelerine pay, fon veya özel hesap gibi adlarla bir ödenek konulamamaktadır.

Denkleştirme ödeneği; kesinleşmiş en son genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamının %1'nin Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçesine nüfusu 10.000'e kadar olan belediyeler için kullanılmak üzere, ödenek olarak konulmasıyla oluşturulur.

Hazine ve Maliye Bakanlığı, bu ödeneği, Mart ve Temmuz aylarında iki eşit taksit hâlinde dağıtılmak üzere, İller Bankası hesabına aktarır. İller Bankası, hesabına aktarılan bu ödeneğin %65'ini eşit şekilde, %35'ini ise nüfus esasına göre dağıtır.

Bu ödemeler, koşulsuz (şartsız) ödeme şeklinde yapılmaktadır.

Taşınır ve Taşınmaz Malların Kira, Satış ve Başka Suretlerle Değerlendirilmesinden Elde Edilecek Gelirler

Belediyelerin değişik arsa, arazi ve bina şeklinde gayrimenkulleri olabilmektedir. Bazı belediyelerin yer üstü veya yer altı çarşılarında dükkânları veya mesken amaçlı kullanılan daireleri ile bazı taşınır mallarını kira, satış ve diğer yollarla değerlendirmesi mümkündür. Bu suretle elde edilen gelirlerdir.

Faiz ve Ceza Gelirleri

Belediyelerin gelirlerinin yatırıldığı banka hesaplarına tahakkuk ettirilen faiz gelirleri ile para cezalarıdır. Para cezaları; belediyece konmuş kuralları uygulamak ve halkın sağlığını koruyabilmek amacıyla getirilen kurallara uymayanlardan alınan tutarlardır. Ayrıca, belediyeye ait vergi, resim, harç, harcamalara katılma payı gibi alacaklarının yasal süreler içinde ödenmemesi durumunda ilgililerden alınan para cezaları da bulunmaktadır.

Bağışlar

Özel, tüzel ve gerçek kişilerin, çoğunlukla belirli bir amacın gerçekleştirilmesi için ya da koşulsuz olarak belediyelere aktardığı nakdi veya aynı değerlerdir.

Bu bağışlar; kullanılmış veya kullanılmamış giysi bağışı, kitap bağışı, kurban bağışı, belediye aşevleri için aynı veya nakdi bağış, eğitim veya sanat/kültür amaçlı kullanılmak üzere gayrimenkul bağışı, kadın sığınma evleri için bağışlar gibi örneklenebilir.

Her Türlü Girişim, İştirak ve Faaliyetler Karşılığı Sağlanacak Gelirler

Belediye Kanunu, belediyelerin verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre şirket kurabileceklerini belirtmiştir. Ayrıca, özel gelir ve gideri bulunan hizmetlerini İşçileri Bakanlığının izniyle bütçe içinde işletme kurarak yapabilirler.

Belediyelerin; ekmek, su, ulaşım, kanalizasyon, otoparklar, turistik işletmeler, bilgisayar donanımı ve yazılımı, alt ve üst yapı inşaat işleri, spor tesisleri, alışveriş merkezleri, reklam ve halkla ilişkiler, park, bahçe, bitki ve çiçek üretimi gibi birçok alanda ticari ve sınai işletmeler kurdukları ve işlettikleri görülmektedir.

BELEDİYENİN GİDERLERİ

Belediyenin giderleri şunlardır:

- Belediye binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler.
- Belediyenin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler.
- Her türlü altyapı, yapım, onarım ve bakım giderleri.
- Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler.
- Belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılacak giderler.

- Belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve katıldığı birliklerle ilgili ortaklık payı ve üyelik aidatı giderleri.
- Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler.
- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ile sigorta giderleri.
- Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.
- Dava takip ve icra giderleri.
- Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri.
- Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler.
- Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve proje giderleri.
- Sosyokültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler.
- Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.
- Şartlı bağışlarla ilgili yapılacak harcamalar.
- İmar düzenleme giderleri.
- Her türlü proje giderleri.

BELEDİYENİN BÜTÇESİ

Belediyenin stratejik planına ve performans programına uygun olarak hazırlanan bütçe, belediyenin mali yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösterir, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin verir. Bütçeye ayrıntılı harcama programları ile finansman programları eklenir. Bütçe yılı, genel bütçe mali yılı ile aynıdır. **Bütçe dışı harcama yapılamaz.**

Belediye başkanı ve harcama yetkisi verilen diğer görevliler, bütçe ödeneklerinin verimli, tutumlu ve yerinde harcanmasından sorumludur.

Belediye başkanı tarafından hazırlanan bütçe tasarısı **Eylül ayının birinci gününden önce** encümene sunulur ve **Çevre ve Şehircilik Bakanlığına gönderilir**. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı belediye bütçe tahminlerini konsolide eder ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu uyarınca merkezî yönetim bütçe tasarısına eklenmek üzere **Eylül ayı sonuna kadar Hazine ve Maliye Bakanlığına bildirir**. Encümen, bütçeyi inceleyerek görüşüyle birlikte **Kasım ayının birinci gününden önce** belediye meclisine sunar.

Meclis bütçe tasarısını yılbaşından önce, aynen veya değiştirerek kabul eder. Ancak meclis bütçe denkliliğini bozacak biçimde gider artırıcı ve gelir azaltıcı değişiklikler yapamaz. **Kabul edilen bütçe, mali yılbaşından itibaren yürürlüğe girer.**

Belediye bütçesiyle ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin en üst yöneticisi harcama yetkilisidir.

Her yıl bütçesinin kesin hesabı, belediye başkanı tarafından hesap döneminin bitiminden sonra Nisan ayı içinde encümene sunulur. Kesin hesap, belediye meclisinin Mayıs ayı toplantısında görüşülerek karara bağlanır. Kesin hesabın görüşülmesi ve kesinleşmesinde, bütçeye ilişkin hükümler uygulanır.

Herhangi bir nedenle yeni yıl bütçesi kesinleşmemiş ise yeni bütçenin kesinleşmesine kadar geçen yıl bütçesi uygulanır. Bütçenin kabulüne kadar yapılan işlemler yeni yıl bütçesine göre yapılmış sayılır.

BELEDİYELERİN DENETİMİ

Belediye Kanunu'nda denetimin amacı;

Faaliyet ve işlemlerde hataların önlenmesine yardımcı olmak, çalışanların ve belediye teşkilatının gelişmesine, yönetim ve kontrol sistemlerinin geçerli, güvenilir ve tutarlı duruma gelmesine rehberlik etmek amacıyla; hizmetlerin süreç ve sonuçlarını mevzuata, önceden belirlenmiş amaç ve hedeflere, performans ölçütlerine ve kalite standartlarına göre tarafsız olarak analiz etmek, karşılaştırmak ve ölçmek; kanıtlara dayalı olarak değerlendirmek, elde edilen sonuçları rapor haline getirerek ilgililere duyurmaktır.

Belediyelerde denetim üç grup altında toplanmıştır.

1)Belediye Kanunu'na göre belediye meclisinin denetim yetkisi

2)5018 sayılı Kanun kapsamında yapılan kontrol ve denetim

3)Diğer kanunlarda belirtilen hususlarda merkezi idareye tanınan denetim ve vesayet yetkisidir.

1) Denetim uygulamalarından ilki, bütçe hakkının sahibi olan belediye meclisinin, belediye başkanı ve idari birimler üzerinde yaptığı denetimdir.

Belediye meclisinin denetimi kendi içerisinde 4' ayrılmaktadır. Bunlar:

a) Meclis Üyelerinin Başvurusu ile Denetim: Belediye meclis üyeleri meclis başkanlığına önerge vererek belediye başkanına belediye işleriyle ilgili konularda sözlü veya yazılı **soru** sorabilir.

Meclis üyelerinin bir diğer denetim aracı **genel görüşmedir**. Üyelerin en az üçte biri meclis başkanlığına istekte bulunarak belediyenin işleriyle ilgili bir konuda genel görüşme açılmasını isteyebilir.

Son olarak meclisin bir diğer denetim yolu **gensorudur**. Yine meclis üye tam sayısının en az üçte biri oranındaki üyenin imzasıyla belediye başkanı hakkında gensoru önergesi verilebilmektedir. Gensoru görüşmelerinde belediye meclisinin belediye başkanının açıklamalarını yeterli görmemesi halinde belediye başkanının başkanlıktan düşmesine Danıştay tarafından karar verilebilir.

b) Denetim Komisyonu Aracılığıyla Denetim: Meclis denetim komisyonu, meclisin kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye sayısı üçten az beşten çok olmamak üzere seçtiği ve bir önceki yılın gelir ve giderlerini incelemekle görevlendirilen bir komisyondur. Komisyon, ocak ayı içinde göreve başlar ve 45 gün içinde tamamlar.

c) Bütçe Kesin Hesabının Denetimi: Belediye bütçesi mali yıl başlamadan önce belediye meclisi tarafından onaylanır. Bu nedenle mali yıl tamamlandıktan sonra bütçenin hesabının meclise verilmesi gereklidir. Her yıl bütçenin kesin hesabı, belediye başkanı tarafından hesap döneminin bitiminden sonra nisan ayı içinde encümene sunulur. Kesin hesap, belediye meclisinin mayıs ayı toplantısında görüşülerek karara bağlanır. Kesin hesabın görüşülmesi ve kesinleşmesinde, bütçeye ilişkin hükümler uygulanır.

d) Faaliyet Raporunun Denetimi: Belediyelerde belediye başkanı, mali yıl tamamlandıktan sonra faaliyet raporunu hazırlayıp nisan ayı toplantısında meclise sunmak zorundadır.

Bu rapor, belediye faaliyetlerinin stratejik plana uygun olup olmadığını, bütçe hedef ve gerçekleştirme durumu ile meydana gelen sapmaların nedenlerini ve belediye borçlarının durumunu içerir.

2) İkinci denetim uygulaması; 5018 Sayılı Kanun'un öngördüğü şekliyle yapılan denetimdir. Denetim, iş ve işlemlerin hukuka uygunluk, mali ve performans denetimini kapsar. 5018 Sayılı Kanun'da denetim konusu İç Denetim ve Dış Denetim ikiye ayrılmaktadır.

İç Denetim (İdari Denetim)

-Ön Mali Kontrol ile başlar. (Harcamaların yapılma aşamasındaki denetim)

-İç Denetim ile devam eder. (Harcama sonrası denetim)

-İç Denetim Raporu ile sona erer.

Dış Denetim

Çeşitli birimler tarafından yapılan hesap denetimidir. Dış denetimin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin hesap verme sorumluluğu çerçevesinde yönetimin mali faaliyet, karar ve işlemlerinin kanunlara, kurumsal amaç, hedef ve planlara uygunluk yönünden incelenmesi ve sonuçlarının TBMM'ye raporlanmasıdır. Belediyeler Sayıştay'ın dış denetimine tabidirler.

3) Üçüncü denetim uygulaması ise, merkezi idare tarafından gerçekleştirilen ve bir kısmı idari vesayet yetkisi niteliğinde olan denetimdir.

Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, idarenin bütünlüğüne uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir.

Belediyeler üzerindeki idari vesayet denetimi genelde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından kullanılmaktadır.

Örnek; Belediye sınırları, belediye meclisinin kararı ve kaymakamın görüşü üzerine valinin onayı ile kesinleşir.

Belediye meclis üyeliğine seçilme yeterliliğinin kaybedilmesi durumunda, valinin bildirmesi üzerine Danıştay tarafından üyeliğin düşmesine karar verilir.

Bütçe tasarısı Eylül ayının birinci gününden önce encümene sunulur ve İçişleri Bakanlığına gönderilir.